

**ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ НОВОТВОРИ
ЯК ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ІДІОСТИЛЮ
(НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ ЕСЕЇВ «ПЛАНЕТА ПОЛИН» ОКСАНИ ЗАБУЖКО)**

**INDIVIDUAL AUTHOR'S NOVELTIES AS MEANS
OF IDIOSTYLE FORMATION (BASED ON THE COLLECTION
OF ESSAYS "POLYNAS' PLANET" BY OKSANA ZABUZHKO)**

Жижома О.О.,

orcid.org/0000-0002-7589-4761

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови та слов'янської філології

Державного вищого навчального закладу «Приазовський державний технічний університет»

Дана розвідка акцентує увагу на факторах, які формують ідіостиль письменника, допомагають вербально зреалізувати його індивідуальну авторську семантичну систему, зокрема, студіюється питання ролі індивідуально-авторських новотворів у формуванні індивідуального стилю сучасної української письменниці Оксани Забужко на матеріалі збірки «Планета Полин». У зв'язку з чим досліджуються виявлені в контексті есеїв оказіональні слова, проводиться аналіз особливостей їх творення, чинники, які відіграють провідну роль у словотворенні, розглядаються їх типи, структурно-семантичні особливості, причини введення в текст.

Окрема увага приділена питанню дослідження факторів виникнення оказіоналізмів, які є невід'ємною складовою сучасного художнього дискурсу, результатом віддзеркаленням особливого авторського світобачення. З-поміж різних чинників появи індивідуально-авторських новотворів зосереджено увагу на системно-функціональному (вироблення словотвірних експресивних синонімів до книжно-нейтральних лексичних одиниць) та функціонально-художньому (конкретна потреба формування окремого нетипового образу). З'ясовано перевагу функціонально-художнього фактору, хоча в обох випадках авторка спирається на структурно-семантичні можливості системних одиниць української мови.

Також в даній статті аналізується, як у результаті введення подібних інновацій в канву есеїв, актуалізуються види апеляцій до культурного та інтелектуального фонду реципієнтів. У роботі простежується здатність індивідуально-авторських новотворів, які утворюють специфічну категорію лексичних одиниць з властивим індивідуальним контекстним значенням, сприяти постійній взаємодії мови та мовлення. У роботі визначається статус оказіональних лексем у формуванні індивідуального стилю письменниці порівняно з узуальними словами, здійснюється аналіз їх функціональних особливостей як засобів стилізації сучасного художнього мовлення на словотвірному рівні, проводиться аналіз фактів, що зумовили виникнення оказіональних слів, простежується рівень їх образного потенціалу, системні та функціональні можливості в межах конкретного контексту.

Ключові слова: індивідуально-авторські новотвори, ідіостиль, композити, контамінація, художній образ, словотворчі засоби.

This research focuses on the factors that form the writer's idiosyle, help to verbalize his individual author's semantic system, in particular, the role of individual author's novelties in the formation of the original style of the contemporary Ukrainian writer Oksana Zabuzhko based on the collection "Polynas' Planet". In this regard, the article examines the occasional words found in the context of the essays, analyzes the peculiarities of their creation, the factors that play a leading role in word formation, considers their types, structural and semantic features, and the reasons for their introduction into the text.

Particular attention is paid to the study of the factors of occasionalisms occurrence, which are an integral part of contemporary artistic discourse, the result of the reflection of the author's specific worldview. Among the various factors of the emergence of individual author's new works, the attention is focused on the system-functional (development of word-forming expressive synonyms for book-neutral lexical units) and functional-artistic (specific need to form a separate atypical image). The author proves that the functional and artistic factor prevails, although in both cases the author relies on the structural and semantic possibilities of the systemic units of the Ukrainian language.

The article also analyzes the process how the introduction of such innovations into the essay canvas actualizes the types of appeals to the cultural and intellectual fund of the recipients. The paper traces the ability of individual author's innovations, which form a specific category of lexical units with a specific original contextual meaning, to promote the constant interaction of language and speech. The paper defines the status of occasional lexemes in the formation of the writer's individual style in comparison with the usages, analyzes their functional features as means of stylization of modern artistic speech at the word-formation level, analyzes the facts that led to the emergence of occasional words, traces the level of their figurative potential, systemic and functional capabilities within a particular context.

Key words: individual author's novelties, idiosyle, composites, contamination, artistic image, word-formation means.

Постановка проблеми. У сучасному науковому просторі особливий інтерес становить вивчення індивідуального стану мови конкретного митця, адже ідіолектна особистість реалізується на фоні загальної картини світу, номінуючи у своїх творах явища політичного, культурного, суспільного, духовного характеру конкретного часового відтинку на загальномовному рівні. Мовну особистість формує саме нетипове, нетривіальне, особистий талант використовувати ресурс мови у суб'єктивний, не схожий на інші, спосіб, який демонструє багатогранність самого авторського творчого процесу. Пошуки сучасних письменників у царині індивідуального словотвору розвивають образну систему художнього мовлення, спонукають до подальшого активного використання виражальних мовних засобів, що, безумовно, має вплив на формування індивідуального стилю кожного з митців. Аналіз оказіональних утворень як засобів стилізації художнього мовлення і маркування ідіостилу письменника визначило проблему даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Неослабний інтерес в сучасних наукових вітчизняних і зарубіжних розвідках до питань, пов'язаних із використанням індивідуально-авторських новотворів в текстах різних жанрів і стилів засвідчують праці, присвячені теорії оказіонального словотворення (Н. Фельдман, Е. Ханпіра, Г. Винокур), їх стилістичному (В. Чабаненко, І. Принцевський, О. Стишов) та лексико-семантичному аналізу на українському мовному ґрунті (Є. Карпіловська, Г. Вокальчук, С. Єрмоленко, Ж. В. Колоїз, О. Стишов, Н. Сологуб, Л. Ставицька, Г. Сюта, В. Герман, Т. Юрченко, О. Жижома, Н. Адах, Н. Гаврилюк). З об'єктивних причин поза увагою дослідників залишилося питання оказіональних слів як текстотвірних домінант у формування ідіостилу сучасної української письменниці Оксани Забужко, а також аналіз фактів, що зумовили їх творення, що й визначило актуальність даної розвідки.

Постановка завдання. Індивідуальний стиль письменника, як правило, визначається певними характерними ознаками, що притаманні тому чи іншому творові. Студіювання оказіональних мовних засобів, використаних в есеях Оксани Забужко, дозволили вирішити окреслені завдання: виявити індивідуально-авторські новотвори в текстах есеїв, дослідити типи оказіональних слів, визначити фактори індивідуального словотворення, з'ясувати особливості вербальної реалізації особливостей ідіостилу письменниці.

Метою даної статті є виявлення та аналіз індивідуально-авторських новотворів, з'ясування основних чинників їх уведення в контекст есеїв, ролі у формуванні ідіостилу письменника.

Виклад основного матеріалу. Будь-який авторський художній текст являє собою особливий комунікативний простір, інтерпретація й розуміння якого потребує як загальних, так й індивідуальних підходів. Оскільки кінцевою метою всіх комунікацій є взаєморозуміння, художні твори слід розглядати не лише в лінгвістичній чи літературознавчій площині, а й культурологічній, адже талановиті письменники творять неповторний, індивідуальний культурний простір. Сукупність лінгвістичних та змістових (експресивних, емоційних, модальних) характеристик вирізняє манеру письма одного автора від іншого, маркує художнє полотно, насичуючи його тими стилістичними особливостями, що допомагають відрізнити тексти одного автора від іншого. Кожний митець має свій набір текстотвірних домінант, використання яких і визначає індивідуальний авторський стиль, його мовну особистість. Безумовно, кожний із нас є представником конкретного етносу, народу, носієм загальнонаціональної мови, але, коли ми говоримо про письменників, поетів, митців, маємо розуміння того, що здебільшого йдеться про нестандартну мовну особистість, яка, створюючи власну художню картину світу, незвичні образи, асоціації, намагаючись донести потрібну інформацію, власну інтенцію до читача, вдаються до певних відхилень, використання незвичних стилістичних фігур, тропів. Говорити про ідіостиль конкретного письменника можна лише за умови лінгвістичного студіювання конкретних авторських текстів, враховуючи при цьому низку факторів, що формують у читача уявлення про письменника, як про мовну особистість: в якій площині автор розглядає проблему, за допомогою яких вербальних засобів реалізується художній задум, якою є мотивація написання текстів, які моральні питання порушуються в творі тощо. Ті мовні засоби, якими автор скористався при створенні тексту, вербально зреалізують не лише його задум, але і його індивідуальну авторську семантичну систему, спрямовану на озвучення поставлених філософських, моральних задач та їх висвітлення.

Кожного талановитого митця можна пізнати за стилем його творів, попри те, що мова творів може еволюціонувати протягом всього його життя. Це, безумовно, стосується й творчої спадщини сучасної української письменниці Оксани Забужко, прозові твори якої вирізняються відповідними

лінгвостилістичними маркерами, які вказують на неповторність стилю їх авторки. Есеї Оксани Забужко – це окрема лабораторія, майстерня індивідуального особливого стану мови, що дозволяє говорити про неповторний авторський стиль. Це вироблена система концептуально важливих, комунікативно й естетично зумовлених прийомів організації текстів, які зумовлюють відбір відповідних мовних засобів на тлі загальномовної комунікативної структури, його прагматичну й семантичну специфіку. Творення індивідуального тексту завжди передбачає авторський відбір, добір мовних засобів, які допомагають точно висловити думку, створити відповідний художній образ. Сама взаємодія, взаємовплив відповідних, відібраних з мовного арсеналу одиниць контексту, розмаїття їх варіантів і комбінацій створюють неповторну яскраву експресивну авторську прагматику. Знайомлячись вперше з твором, читач, з одного боку, має справу із експліцитністю, впізнаваністю текстів письменниці, а, з іншого, – з унікальністю її ідіостилу.

Що ж саме допомагає інтерпретувати індивідуально-художню манеру створення художнього образу? Насамперед, ті мовні засоби, які визначають мовний рівень авторської компаративності, коли з-поміж всього мовного багатства авторка цілеспрямовано відбирає потрібні мовні засоби, структуруючи їх певним чином, або вдається до індивідуальної словотворчості, що у підсумку відповідає естетичним настановам авторського самобутнього бачення картини світу. Експресивність, синтаксична організація, композиційні особливості, прагматичність – все це разом у взаємодії створює цілісну систему художніх образів, що й маркують твір конкретного автора.

Художня свідомість митця може презентувати індивідуальну картину навколишньої дійсності й шляхом введення в контекст оказіональних слів різних типів, визначаючи ідіостиль і сприяючи реалізації мовної особистості авторки. Водночас, художнє мовлення завжди було джерелом різноманітних мовних інновацій, тією сферою, в якій виразно розкривається весь потенціал мови, її системні й функціональні можливості, у тому числі й словотворчі. Місце незузальних одиниць у художньому мовленні есеїстики Оксани Забужко досить помітне не стільки на кількісному, скільки на якісному рівні, при цьому під авторськими новотворами письменниці ми розуміємо будь-яку лексичну інновацію – структурну, семантичну, структурно-семантичну. До слова, авторські новотвори визначаються, з одного боку, системними відношеннями елементів, які

існують у мові, а з іншого, – функціональними в них потребами. Як показує практика, у функціонуванні мови її системні можливості та функціональні потреби є відносно врівноваженими. Що стосується художнього мовлення (в даному випадку мовлення есеїв), при його виразності, експресивності, функціонально-комунікативна сторона значно випереджає можливості мови як знакової системи. Говорячи про авторський словотвір, слід зазначити, що він зумовлюється не стільки потребами мови як системи знаків, скільки потребами мови як функціонально-комунікативної системи, тому, досліджуючи роль оказіональних слів у формуванні ідіостилу письменника, в першу чергу звертаємо увагу не на системні, а на функціональні тенденції, коли безпосередніми причинами введення в контекст індивідуально-авторських одиниць виступають контекстуальні та конситуаційні чинники.

Загальновідомо, що індивідуально-авторські новотвори – це специфічне авторське бачення якихось реалій, що досягає своєї мети лише на рівні конкретного контексту й за своїми номінативними можливостями (як вторинні номінації), експресивним потенціалом, стилістичними функціями виявляються яскравими засобами вираження авторського розуміння дійсності й реалізації текстової прагматики, демонструють «...світобачення і світовідчуття автора, взаємозв'язок між замислом і засобами його репрезентації, певним соціативним рядом, який виникає під час мовотворчої діяльності» [1, с. 57]. Поява авторських новотворів зумовлена одним глобальним фактором – потребою у більш експресивних, стилістично маркованих, виразних словах порівняно з узуальною лексикою. Саме тому вони й створюються переважно в художньому та публіцистичному мовленні, бо призначені для обслуговування передусім емотивної, соціальної, валюнтативної функцій мовлення. Вони зазвичай містять більший об'єм інформації, ніж канонічні слова, при цьому більший відсоток несподіваності поєднання словотворчих елементів забезпечує більший обсяг інформації, хоча семантична окресленість послаблюється. Порівняємо кілька новотворів авторки, використаних в межах одного контексту: оказіоналізм *сиричувата*: «...культурно *«сиричувата»* – необроблена, не займана словом – реальність...» [5, с. 186], де корінь, що містить інформацію недостатньої міри чи ступеню (сирий) посилюється афіксальною частиною *-уват-*, що вказує на неповноту ознаки; новотвір *одинацтво* «... одна з найпронизливіших у світовій літературі маніфестацій одина-

цтва...» [5, с. 186], в якому коренева морфема містить семантику самотності, а суфіксальна -цтв-, що залучається до творення збірних іменників, підкреслює її масштаби; в наступному уривку маємо кілька новотворів, зокрема вираз **«спустілість»** та okazіональну сполуку **виявлено́нена поро́хнявість**, які лише на контекстуальному тлі повністю реалізують свій зміст: «...у чому. Між іншим і криється джерело Волкової розпороючої горло й рядок сили, котру Бродський також цілком проникливо протиставляє **виявлено́нений поро́хнявості**, енергетичній **«спустіло́сті»** цивілізаційного осердя». Стилїстика та експресія новотвору **спустілість**, утвореного з порушенням законів українського словотвору (хоча є узуальний дериват **спустошеність** з прозорою структурою: **спустошеність-спустошений-спустошити-пустий**) посилюється попередньою okazіональною сполукою, де перший компонент має явні ознаки контамінації: **виявлено́нена=виявити+яловий** (безплідний, порожній), які значно підкреслюють семантику означуваного слова-новотвору **поро́хнявість**. Таким чином, тільки в межах невеликого контексту маємо індивідуально-авторські лексеми, що вражають значенневою свіжістю й структурною несподіваністю, зумовлюють, визначають специфіку художнього образного мовлення. Поява таких новотворів виразно засвідчує збільшення свободи творення мовних одиниць, що маркують особистісні ідіостильові інваріанти художнього образу, що підтверджується можливістю утворювати нове слово за чисто семантичною аналогією: **незгинність** – як незламність («...не розкааний у своїй незгинності» [5, с. 145]); **помрук** – як муркотіння («...відповідала з ситим помруком котика» [5, с. 132]); **масофікована** – масова («...масофікована версія ніцшевської надлюдина» [5, с. 146]); **зажилість** – як звичка, спільнота («...при всій нашій багаторічній зажилості, завжди з нею несвідомо «підтягувалася» [5, с. 101]); **розгледжена** – як розглянута («не розгледжена картина світу» [5, с. 155]); **незабарно** – як незабаром («...незабарно розгорнувся пошук «іншого ворога» [с. 165]); **врослість** – вросання (« тристалітня врослість у шкіру й під шкіру» [с. 203]); **сягносто** – як урочисто («...сягносто простувала далі – послідовно доводячи своє розуміння ...інакшості»; **інакшість** – як несхожість, **формулка** – формула («...ця імперська формулка містить усе-таки яке-не-яке, а визнання «інакшості» [5, с. 189]); **сиричувата** – як сирувата («...сиричувата» – необроблена, не займана словом реальність...» [5, с. 186]; **перекупюрований** – як перекучений,

переосмислений («...тичининського «Золотого гомону» ...довгі роки забороненого, а згодом безбожно перекупюрованого «червоною підкладкою» навиворіт» [5, с. 205]); **зверифікувати** – як підробити, змінити («...зверифікувати, справдити «конвертованість» вимовлених слів уже немає чим...» [5, с. 207]); **усправедливлення** – як правда («не потребує... підстав, мотивів, усправедливлень...» [5, с. 23]); **спіснути** – як згадати («...примудрилися не спіснути в передмові» [5, с. 111]) **виrozumілий** – як зарозумілий («...найбільш виrozumілий з усіх Тичин» [5, с. 53]; **вrozumливі** – як зrozumілі («...душевні порухи оповідача вже не всюди вrozumливі...» [5, с. 258]; **невідвзаємнена** – як невзаємна («...саморозтрата, якою є публічне читання... енергетично невідвзаємнена» [5, с. 171]); **неопідручничована** – як незафіксована («...непроговорена, неосмислена, неопідручничована ...історія» [5, с. 9]); **залітературеність, споетизованість** – як надмірність («...суцільна «залітературизованість» нашого постмодерного простору» [5, с. 162]; **зграйність** – як єдність («...кріпилися духом зграйності» [5, с. 245]; **скаталогізовано** – як класифіковано («...не все опубліковано, не кажучи – скаталогізовано та розставлено по полицях» [5, с. 258]; **несподви́гна** – як непорушна («...несподви́гна й невимовна правда» [5, с. 66]; **злагіднена версія** [5, с. 291] – як лагідна версія; **найнеомильніший знак** [5, с. 305] – як показовий знак.; **протрюхикала повз мене** [5, с. 307] – як пройшла повз мене; **закандзюблений фїнал** [5, с. 306] – як завершений фїнал. Наведені індивідуально-авторські новотвори засвідчують спрацювання не лише системно-функціонального фактору, який передбачає зумовленість мовними системними відношеннями структури і значення новотвору в умовах художнього функціонування мови й має різноманітні парадигматичні й синтагматичні вияви, але й функціонально-художнього. Спостерігається виразна тенденція до вироблення словотвірних експресивних синонімів до книжно-нейтральних лексичних одиниць. Таку особливість інновацій у системі мови дослідники вважають виявом антиномії інформаційної та експресивної функції мови [3, с. 154]. Це своєрідна реакція на тенденцію словотвірної регулярності в активних сферах мовлення – діловому, публіцистичному, виробничому, науковому. Авторський словотвір зумовлений загальним спрямуванням розвитку мовної (лексичної та словотвірної) системи, яка охоплює різні лексико-граматичні розряди слів. Причини використання okazіональних слів замість узуальних відповідників

є очевидною, перш за все тому, що в нетривіальних одиницях яскравіше виражений ореол поетичності, до нуля зведено нейтральність. Власне таку системно-стилістичну функціональну диференціацію лексики реалізують в есеях Оксани Забужко її новотвори, невід'ємні складові текстів, які демонструють почуття міри, не спричиняють подвійної сегментації, різного осмислення, є влучними образними вторинними номінаціями, що не викликають побічних асоціацій.

До системно-функціонального фактору належить й утворення композитів за аналогією до узуальних слів з досить прозорою семантикою, наприклад: *палкоока Катя Білокур* [5, с. 33]; *тонкогубе, хижоносе обличчя* [5, с. 180]; *перебуває в процесі самотворення, самотановлення* [5, с. 186]. Проте більшість композитів та юкстапозитів в есеях письменниці демонструють домінування все ж функціонально-художнього чинника, коли витворення лексичних інновацій викликане потребою сформулювати і розвинути поетичний образ, спираючись на можливості структури і семантики системних одиниць мови. Такі утворення є важливою складовою есеїстики Оксани Забужко, вони дозволяють продемонструвати унікальне індивідуальне бачення проблеми через поєднання мовних засобів різного стилістичного маркування, що у підсумку сприяє створенню цікавого й оригінального тексту, привертають увагу, сприяють глибшому розумінню обговорюваної теми реципієнтом. Безумовно, творчий процес образотворення нерозривно пов'язаний із процесом словотворення: «деривація складних okazіonalіzmів є результатом індивідуального лінгвального креативу, що сприяє збагаченню номінативних і значною мірою аксіологічних, емоційних, експресивних, образотворчих засобів мови, гарантує її динамічний розвиток» [2, с. 49]. Складові композитів, з одного боку доповнюють один одного, а з іншого, – створюють багатшаровий виразний контекст, виступаючи важливим інструментом вираження емоцій, почуттів, поглиблюючи сприйняття тексту: *слабомерехтлива казка* [5, с. 19]; *рівновеликий творчий дух* [5, с. 55]; *глузувала з «щоконадимальників»* [5, с. 129]; *свіжовикінчені рукописи* [5, с. 153]; *саморозтрата, якою є публічне читання* [5, с. 171]; *сенсбуттєва катастрофа Бродського* [5, с. 213]; *маскулінно-центрична філософія* [5, с. 195]; *подивугідна «позачасовість» листів* [5, с. 33]; *сенсбуттєві питання* [5, с. 61]; *загальноцивілізаційна зона мовчання* [5, с. 52]; *вдячний тлум автографоловців* [5, с. 171]; *целєповивертальна фальшивість* [5, с. 294]; *майжелітній день* [5, с. 322].

Дія аналогії простежується і у випадках створення okazіonalіzmів шляхом контамінації, міжслівного накладання, досить типового явища для сучасного українського словотвору. Утворені внаслідок контамінації новотвори дозволяють висловити поняття, для яких немає точного еквівалента в узусі, причому у більшості випадків подібні утворення повністю реалізують семантичний потенціал лише на рівні контексту: *сягнуто* = *сягати* + *променисто муравлик* = *мураха* + *равлик*; *ресталінізація* = *реставрація* + *сталінізація*; *укишталтована* = *укладена* + *на кшталт*; *продухвинка* = *продих* + *на хвилинку*; *оприявенилася* = *оприлюднилася* + *явилася*. Такі новотвори, зберігаючи коннотацію твірних одиниць, створюють нові оригінальні образи, допомагають передати певні концепції та ідеї, впливають на формування ідіостилу письменника, його унікальності. До того ж наведені новотвори демонструють помітну в авторському словотворі тенденцію до компресії та економності вислову.

Ще однією особливістю ідіостилу письменниці є створення складних образів за допомогою словоскладання. «Деривація складних okazіonalіzmів є Номінативних і значною мірою аксіологічних, емоційних, експресивних, образотворчих засобів мови, гарантує її динамічний розвиток результатом індивідуального лінгвального креативу, що сприяє збагаченню. Подібним утворенням властива специфічна внутрішня логіка: поєднання відомих слів в неочікуваний спосіб допомагає точніше й експресивніше висловити думку, оскільки вони становлять не просту сумативну семантичну єдність, а щось якісно нове, що й відповідає авторським потребам створити неординарний цікавий художній образ. При поєднанні двох канонічних слів у складену okazіonalіzну структуру в одних випадках один із компонентів складеного новотвору (семантично залежний) виразно реалізує одну сему, що і стає джерелом образності: *виголодніле, як зек-цинготник на вітаміни* [5, с. 145]; *глузливі примовки-діагнози* [5, с. 114]; *повтори-передражнювання* [5, с. 162]; *«учениця»-«співдумальниця»* [5, с. 154]; *образи Плющевих «врачок»-«палачок»* [5, с. 266], в інших, – сприяє посиленню образності поєднання в одній складній лексемі ознак-характеристик: *скупно-пунктирно* подана біографія, *лакуни-недомовки* [5, с. 24]; *«примітивістка»-«декоративістка»* [5, с. 64]; культурне *двійництво-посестринство* [5, с. 48]; *намацано-точно* виписана *предметність інтер'єрів* [5, с. 91]; *малоросійсько-опереткові «пози самотвердження»* [5, с. 132];

старосвітськи-затишена Швеція [5, с. 149]; *напівблазнювато-напівзнчено* засовгав, розкладаючись [5, с. 174]; *блазнювато-веселий осміх* [5, с. 180]; *авторитарно-монологічний співбесідник* [5, с. 176]; *вічно-імперський істеричний зойк* [5, с. 176]; *престаріло-політичний третій світ* [5, с. 189]; *іноприродність-незбагненність* [5, с. 189]; *«темність»-невчитаність* наших смислів [5, с. 198]; *тварно-відпірно-самозахисна природа своєї нелюбови* [5, с. 203а4]; *романно-кінематографічні жлоби у вишиванках* [5, с. 204]; *ностальгійно-ніжна любов* [5, с. 204]; *колективно-несвідома пам'ять* [5, с. 206]; *світло любови-свободи* [5, с. 208]; *геніально-трагічно-юродивий Венічка Єрофєєв* [5, с. 219]; *Теофаново-Прокоповичева любов* [5, с. 210]; *наш діонісійськи-«вакхичний» (жіночий) фольклор* [5, с. 220]; *футбольно-фанський «махач»* [5, с. 247]; *«термоядерно»-тахікардічна кава* [5, с. 252]; у бівербальних сполуках може втрачатися семантична однопорядковість компонентів, і один із них здобуває функцію епітета: *щасливо збігся-резонував* замолоду [5, с. 236]; *світ розколовся, розтріскався-розпорошився* [5, с. 209]; *забито-замотеличена* жінка [5, с. 117]; *доперебудовчо-есересерівська «свіжість»* легенди [5, с. 312] Семантика складеного новотвору специфічна тим, що будучи контекстно зумовленою, як і вторинні значення слів, вона все ж від них відрізняється: вторинні номінації спеціально закріплені за певними типами контекстів, тоді як у складених новотворів такої закріпленості немає, бо їх контекст одиничний, індивідуальний. Опора на первісні значення компонентів новотвору не завжди можлива без контекстуального оточення, оскільки вона не завжди реалізується, тому парадигматична зумовленість семантики таких утворень в більшості випадків мінімальна, а то й зовсім відсутня. У таких випадках переважно діє контекстно-образна зумовленість, а відзначена несподіваність поєднань здається неймовірною лише поза контекстом, у контексті ж вона нейтралізується, хоча незвичайність і зберігається. Саме тому, що підставою для подібних зближень часто виступають не самі слова, а схожість, близькість їх денотатів та образних уявлень, образні уявлення про денотати слів і зближують самі слова. Активне використання письменницею індивідуально-авторські композитів та юкстапозитів пояснюється їх семантичним, комунікативним та експресивним наповненням порівняно з узуальними словами. Природа таких слів розкриває можливості нетривіально, і, водночас, влучно передати думку, поєднати в одне смислове ціле два мікро-

образи, що в підсумку долучаються до створення художнього образу твору.

Ідіостиль письменниці вирізняється й використанням складних конструкцій, яка сприймається як сумарна семантична єдність кількох одиниць і характеризується специфічною внутрішньою логікою та мовними засобами. Утворення на зразок: *тридцяти-з-заком-літньої давності; життя-яким-воно-б-мало-бути-але-не-відбулося; український катакомбний інтелектуал – без – середовища; Грігорій-Саф-віч-Ска-ва-ра-да; як-ми-були-набрались-і-чого-сп'яну-набрійли; жива присутність тут-і-тепер; моторошнуватенька багатозначна посмішечка «я-вас-усіх-наскрізь-бачу»; не-думай-що-ти-тут-головний; всерйоз-на-смерть; їхні культові поети-актори-музиканти; геніально-трагічно-юродивий Венічка Єрофєєв; нерозрізняльно-пустослівно-велемовні академіки-журналісти-партпрацівники* презентують індивідуальний стиль, оригінальність мислення авторки, її здатність до створення унікальних та вигадливих нестандартних образів. При цьому сам контекст зумовлює появу таких утворень не обов'язково своєю образною специфікою, а просто своїм лексичним складом; в його межах подібні вирази не лишаяться непоміченими, зупиняють увагу не лише особливістю своєю структури, а й виразністю, підвищують градус образності, запрошуючи читача до глибинного розуміння та релевантних реакцій.

Вплітає письменниця у текстову канву есеїв й відомі утворення часто з метою надання відповідної характеристики зображуваному або для викриття чи розвінчування описуваних явищ: *полум'яна курбасівка* (про Катерину Білокур) [5, с. 33]; *«...ласував у Києві хрещатицькими борцями»* [5, с. 148]; *по-шерехівському блискучі пасажі* [5, с. 197]; *«...набрав посеред англійщини три слова курсивом Грігорій-Саф-віч-Ска-ва-ра-да»* [5, с. 172]; *шевельовська гіркота* [5, с. 155]; *прохарчунок за гулагівською нормою* [5, с. 50]; *брежнєвсько-андропівський СРСР* [5, с. 265]. Подібні інновації часто мають політичний підтекст, при чому для кожного подібного утворення базовою виступає саме прагматична складова його значення «...ті його ознаки, які не входять до ядра лексичного значення, а належать до тих конотацій, які з певною ймовірністю пов'язуються зі словом як додаткова інформація про денотат» [4, с. 119].

Висновки. Результати даної розвідки засвідчують, що оказіональні слова створюють індивідуальну систему образів, особливі смислові приращення, що у підсумку формує компаративне

індивідуальне авторське поле, особливе світо-відчуття. Виникнення їх зумовлене різними чинниками, серед яких не останнє місце посідає дія аналогії та функціонально-художній аспект. На контекстно-образну зумовленість появи оказіональних слів впливають денотативних відношень, роль світоглядно-психологічних позицій автора, значення традиційно-культурних образів. Залучення таких одиниць до мовотворчої лабораторії української письменниці Оксани Забужко видається нам абсолютно виправданим з функці-

онального боку, адже вони, в силу власної семантичної ємності, не тільки допомагають точно висловити думку, а й підкреслюють ставлення авторки до описуваних подій, характеризують їх, залучаються до створення яскравих образів, персонажів і, зрештою, деавтоматизують сприйняття тексту реципієнтом. Цілком можливо, що розглянуті фактори, які впливають на формування індивідуального стилю, є неповними і можуть бути розширені на матеріал інших сфер авторського словотвору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вусик Г. Л., Павлик Н. В. Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 23. С. 52-27.
2. Стишов О. Особливості словотворення складних оказіоналізмів. *Лінгвістичні студії*. Випуск 43, 2023. С. 41-52.
3. Принцевський І. Т. Авторські новотвори в українському поетичному мовленні. *Проблеми словообразовання російського і українського мов*. – Київ – Донецьк : Вища школа, 1976. – С. 150-166.
4. Оршинська Т., Потятиник І. Структурно-семантичні та прагматичні виміри відонімних оказіоналізмів у сучасному медійному вимірі. *Південний архів. Філологічні науки*. 2017. № 69. С. 118-120.
5. Оксана Забужко. Планета Полин. Вибрані есеї. Київ, Видавничий дім «КОМОРА», 2020. 384 с.